

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПРАЦІ**

**ПРОГРАМА ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОС «БАКАЛАВР»
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА»
ОПП «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»
2022-2023 НАВЧАЛЬНИЙ РІК**

**Затверджено на засіданні
Вченої ради
економіко-правового
факультету
протокол №6 від 15.02.2023**

КИЇВ - 2023

Програма підсумкової атестації здобувачів першого рівня вищої освіти ОС «Бакалавр» спеціальності 051 «Економіка» ОПП «Економіка підприємства» (2022-2023 навчальний рік). Київ: МДУ, 2023. 12 с.

Розробники:

Калініна С.П., д.е.н., професор, в.о. завідувача кафедри економіки праці

Ланська С.П., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки праці

Подунай В.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки праці

Тахтарова К.А., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки праці

Програма підсумкової атестації обговорена та схвалена на засіданні кафедри економіки праці

Протокол № 6 від «10» лютого 2023 року

© С.П. Калініна, С.П. Ланська,
В.В. Подунай, К.А. Тахтарова

© МДУ, 2023 рік

ЗМІСТ

1. Загальна частина	4
2. Перелік програмних питань з дисциплін кваліфікаційного іспиту за спеціальністю.....	5
3. Критерії оцінювання відповідей здобувачів вищої освіти	8
4. Список рекомендованої літератури	10

1. Загальна частина

Підсумкова атестація здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти здійснюється відповідно до вимог: Стандарту вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність: 051 «Економіка»; освітньо-професійної програми «Економіка підприємства» у Маріупольському державному університеті; Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії у Маріупольському державному університеті (введеного в дію наказом МДУ 24.06.2021 № 211).

Підсумкова атестація здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти передбачає встановлення відповідності результатів навчання вимогам освітньої програми та вимогам програми атестаційного екзамену.

Підсумкова атестація осіб, які здобувають ступінь бакалавра за ОПП «Економіка підприємства» у Маріупольському державному університеті здійснюватиметься у формі кваліфікаційного іспиту за спеціальністю.

Кваліфікаційний іспит за спеціальністю передбачає перевірку рівня теоретичних знань та практичних навичок здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за ОПП «Економіка підприємства» після вивчення теоретичних курсів фахових дисциплін:

- Макроекономіка;
- Мікроекономіка;
- Економіка підприємства;
- Стратегія підприємства.

Перевірка якості знань проводиться після проходження студентами трьох видів виробничої практики: навчальної (економічної), виробничої (економічної) та виробничої, передбачених навчальним планом підготовки бакалаврів.

Завдання сформовано відповідно до програма фахових дисциплін. Усього один пакет завдань для проведення кваліфікаційного іспиту містить 20 варіантів.

Час виконання завдань – 40 хвилин.

2. Перелік програмних питань з дисциплін кваліфікаційного іспиту за спеціальністю

«Макроекономіка»

1. Предмет макроекономіки, взаємозв'язок з мікроекономікою.
2. Система національних розрахунків, принципи її побудови.
3. Структура ВВП як сукупної величини: обсягу виробництва, доходів та витрат.
4. ВВП та інші показники сукупного обсягу виробництва та доходу.
5. Інфляція: суть, показники, типи.
6. Взаємозв'язок інфляції та безробіття.
7. Крива сукупного попиту. Чинники, які визначають зсув кривої сукупного попиту.
8. Довгострокова і короткострокова крива сукупної пропозиції.
9. Функції державного бюджету, джерела доходів держбюджету. Крива Лаффера.
10. Бюджетний дефіцит та способи його фінансування. Інфляційні наслідки дефіциту бюджету.
11. Бюджетна та податкова системи України. Проблеми державного боргу і бюджетної політики в Україні.
12. Центральний банк і його функції. Інструменти грошової політики Центрального банку.
13. Грошовий мультиплікатор.
14. Пропозиція та попит на гроші.
15. Різні точки зору на макроекономічну політику (класична теорія, кейнсіанство, монетаризм).
16. Порівняльні переваги і спеціалізація як основа міжнародної торгівлі.
17. Валютний ринок і ринковий обмінний курс.
18. Моделі економічного зростання.
19. Вплив макроекономічної політики на динаміку рівноважного реального валютного курсу.
20. Причини і види безробіття. Природний рівень безробіття.

«Мікроекономіка»

1. Методологія мікроекономіки: теорії і моделі.
2. Мікросистема та її основні характеристики.
3. Попит. Закон попиту. Цінові і нецінові детермінанти попиту.
4. Пропозиція. Закон пропозиції. Цінові і нецінові детермінанти пропозиції.
5. Стійкість і нестійкість рівноваги. Павутинообразна модель.
6. Еластичність: поняття, коефіцієнт, види, форми.
7. Криві байдужості. Гранична норма заміщення.
8. Бюджетні обмеження. Споживчий вибір.
9. Виробнича функція. Чинники виробництва. Максимізація випуску.
10. Крива виробничої байдужості – ізокванта. Карта ізоквант.

11. Витрати виробництва та їх класифікація.
12. Досконала конкуренція: загальна економічна характеристика.
13. Чиста монополія: загальна економічна характеристика, визначення обсягу виробництва і ціни.
14. Монополістична конкуренція: загальна економічна характеристика, визначення обсягу виробництва і ціни.
15. Олігополія: загальна економічна характеристика.
16. Ціноутворення в умовах олігополії.
17. Ринок капіталу. Позиковий процент.
18. Ринок землі. Економічна рента.
19. Загальна рівновага і економічний добробут.
20. Визначення заробітної плати. Формування заробітної плати на ринку досконалої та недосконалої конкуренції.

«Економіка підприємства»

1. Поняття, цілі й напрямки діяльності підприємства.
2. Правові основи функціонування підприємства. Класифікація підприємств.
3. Сутність, значення та основні етапи розробки виробничої програми. Показники виробничої програми.
4. Виробничі фонди підприємства.
5. Класифікація та структура основних фондів.
6. Оцінка основних фондів. Амортизація та відтворення основних фондів.
7. Нематеріальні ресурси. Нематеріальні активи.
8. Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства.
9. Кадрова політика і система управління персоналом.
10. Політика оплати праці.
11. Форми та системи оплати праці.
12. Витрати та собівартість продукції (послуг).
13. Зміст і форми фінансової діяльності підприємства.
14. Формування й використання прибутку підприємства.
15. Рентабельність ресурсів і продукції.
16. Поняття, склад і структура інвестицій.
17. Формування і регулювання фінансових інвестицій (цінних паперів).
18. Конкурентоспроможність продукції.
19. Рівень економічної безпеки і кризовий стан підприємства.
20. Банкрутство підприємств (організацій) як економічне явище.

«Стратегія підприємства»

1. Етапи становлення та сутність стратегічного управління. Поняття «стратегія підприємства».
2. Стратегія підприємства: зміст та особливості формування. Ієрархія та етапи формування стратегії підприємства.

3. Визначення місії підприємства. Цілі підприємства, їх види та особливості.
4. Місія та цілі підприємства. Механізм розробки системи цілей підприємства.
5. Корпоративна стратегія підприємства: зміст, компоненти та їх взаємозв'язки.
6. Оцінювання зовнішнього середовища підприємства: технології SWOT-аналізу, PEST-аналізу, аналіз ситуації в галузі та конкуренції в ній.
7. Аналіз стратегічного потенціалу підприємства: прогнозування мікросередовища.
8. Альтернативність при здійсненні стратегічного вибору: рівень підприємства.
9. Поняття, призначення і зміст стратегій бізнесу підприємства.
10. Типи стратегій бізнесу та їх характеристика.
11. Підходи до розроблення стратегій підприємства. Вибір типу бізнес-стратегії
12. Сучасні підходи до декомпонування корпоративної стратегії підприємства.
13. Сутність стратегічних зон господарювання.
14. Поняття і зміст корпоративної стратегії підприємства.
15. Характеристика корпоративних стратегій підприємства.
16. Базові корпоративні стратегії.
17. Типологія функціональних стратегій підприємства.
18. Загальна характеристика методів і методики розроблення стратегії підприємства.
19. Матричні методи визначення стратегічного становища підприємства.
20. Сучасний стан та перспективи розвитку стратегічного управління в Україні.

3. Критерії оцінювання відповідей здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів складання кваліфікаційного іспиту за спеціальністю здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в Маріупольському державному університеті системою контролю знань (табл. 1):

Таблиця 1

Шкала оцінювання результатів складання кваліфікаційного екзамену за спеціальністю

<i>100-бальна шкала</i>	<i>ЄКТС</i>	<i>Національна шкала</i>	<i>Визначення</i>
90-100	A	Відмінно	Відмінна відповідь, виконання роботи (завдань) лише з незначною кількістю помилок
82-89	B	дуже добре	Добре виконання завдань, вище середнього рівня з кількома помилками
74-81	C	Добре	Загалом відповідь правильна, робота (виконані завдання) з певною кількістю грубих помилок
64-73	D	Задовільно	Задовільно – непогано виконані завдання, але з великою кількістю недоліків
60-63	E	задовільно	Достатньо – відповідь і робота (виконані завдання) задовольняють мінімальні критерії якості
менше 60	F	незадовільно	Незадовільна відповідь , виконані завдання не відповідають критеріям якості

Виконання всіх екзаменаційних завдань кваліфікаційного іспиту за спеціальністю є обов'язковим. Усі екзаменаційні завдання, зазначені в екзаменаційному білеті, є рівнозначними за їх внеском до загальної оцінки за екзамен. Підсумкова оцінка кваліфікаційного іспиту визначається як середня з позитивних оцінок за кожен вид екзаменаційних завдань.

Кожен екзаменаційний білет комплексного кваліфікаційного іспиту за спеціальністю містить чотири питання. Відповіді під час кваліфікаційного екзамену оцінюються за 100-бальною системою (від 0 до 100 балів).

Бали за окремими завданнями розподіляються наступним чином:

Таблиця 2

Розподіл балів за окремими завданнями в структурі екзаменаційний білет комплексного кваліфікаційного іспиту за спеціальністю

I теоретичне питання	II теоретичне питання	III теоретичне питання	IV теоретичне питання	Сума
25 балів	25 балів	25 балів	25 балів	100 балів

Оцінювання відповіді на питання відбувається за наступними критеріями:

Таблиця 3

Розподіл балів за окреме завдання в екзаменаційному білеті комплексного кваліфікаційного іспиту за спеціальністю

25-20 балів	теоретичне питання розкрито в повному обсязі, відповідь на питання викладено в логічній послідовності, зроблено правильні висновки;
19-15 балів	теоретичне питання розкрито майже в повному обсязі, але матеріал викладено в недостатній логічній послідовності або зроблені неправильні висновки;
14-10 балів	значна частина теоретичного питання не була висвітлена;
9-0 балів	більша частина питання не була висвітлена або питання повністю не розкриті.

Оцінки кваліфікаційного іспиту за спеціальністю виставляє кожен член комісії. Рішення Екзаменаційної комісії про оцінку відповідності результатів навчання здобувачів вищої освіти вимогам освітньої програми, виявлених при складанні кваліфікаційного іспиту за спеціальністю, а також про присудження здобувачам відповідного ступеня вищої освіти і присвоєння кваліфікації та видання випускникам документів про вищу освіту з відміткою «Відзнака» приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь в засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови ЕК є вирішальним.

Повторне складання (перескладання) кваліфікаційного іспиту за спеціальністю з метою підвищення оцінки не дозволяється.

4. Список рекомендованої літератури

Основна література:

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка : навч. посіб. : У 2 кн. / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. Кн. 2: Мікроекономіка. 5-те вид., випр. і доп. Київ : Знання. 2016. 437 с.
2. Ачкасов А. Є., Островський І. А., Тимофієва С. Б. Мікроекономіка: [навч. посібник]. Харків: ХНУМГ імені О. М. Бекетова, 2012. 248 с.
3. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства : навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ, 2019. 304 с.
4. Довбня С. Б., Найдовська А. О. Стратегія підприємства. Частина 2: Навч. посібник. Дніпро: НМетАУ, 2021. 92 с.
5. Довбня С. Б., Письменна О. О., Найдовська А. О. Стратегія підприємства. Частина 1 : навч. посібник. Дніпро: НМетАУ, 2021. 98 с.
6. Економіка й організація інноваційної діяльності: навч. посіб. / Цигилик І. І., Кропельницька С. О., Мозіль О. І., Ткачук І. Г. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 128 с.
7. Економіка і фінанси підприємства: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / Суліма Н. М., Степасюк Л. М., Величко О. В.; За ред. В. К. Збарського, В. І. Мацибори; Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ : ЦП «Компринт», 2018. 300 с.
8. Економіка підприємства : [навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни] / Г. О. Швиданенко, Н. П. Гончарова, О. Г. Мендрул ; за загальною редакцією Г. О. Швиданенко. К. : КНЕУ, 2012. 364 с.
9. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л. Л. та проф. Кривов'язюка І. В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.
10. Економіка підприємства: навч. посіб./ за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2019. 208 с.
11. Жук О. С. Оцінка стану та структури активів підприємства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка». 2018. Вип. 3(31). С. 16–20.
12. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 728 с.
13. Калініна С. П., Михайлишин Л. І., Коровчук Ю. І., Савченко Е. О. Трансформація трудових ресурсного забезпечення світової економіки: глобалізаційний дискурс. Монографія. За заг. ред. д-ра екон. наук, професора С. П. Каліної. Вінниця: ТВОРИ, 2021. 256 с.
14. Калініна С. П., Міщенко С. О., Кушнарченко О. П., Савченко Е. О. Регулювання ринку праці промислового регіону в умовах трудових ресурсної волатильності: концептуальний дискурс. Монографія. За заг. ред. д.е.н., проф. С. П. Каліної. Вінниця: ТВОРИ. 2022 р. 208 с.

15. Каціман С. О., Шаманська О. І. Вдосконалення системи управління активами підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 20. С. 357–361.
16. Кривов'язюк І. В. Підприємство в умовах ринку : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : КОНДОР, 2019. 840 с.
17. Макконнелл К. Р. Аналітична економія. Принципи, проблеми і політика : в 2 ч. Ч. 1. Макроекономіка. Львів : Просвіта. 2017. 671 с.
18. Макроекономіка : підручник / За ред. В. Д. Базилевича. Київ : Знання. 2004. 851 с.
19. Макроекономіка : підручник / М. І. Макаренко, Т. О. Семененко, Ю. М. Петрушенко. 2-ге вид., переробл. Суми : Сумський державний університет. 2021. 307 с.
20. Макроекономіка: [навч. посібник] / за заг. ред. В.П.Решетило. (2-е вид., доповнене); Харк. нац. Ун-т. міськ. госп-ва імені О.М. Бекетова. Харків: ХНУМГ імені О.М. Бекетова, 2013. 224 с.
21. Макроекономіка: базовий курс [Електронний ресурс] : навч. посіб. / [проф. І. Й. Малий, проф. І. Ф. Радіонова, доц. Т. Ф. Куценко, доц. Н. В. Федірко та ін.]. К. : КНЕУ, 2016. 254 с.
22. Мацелюх Н. П. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посібник / Н. П. Мацелюх, І. А. Максименко. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ : ЦУЛ, 2016. 382 с.
23. Мікроекономіка : підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання. 2008. 679 с.
24. Мочерний С. В., Устенко О. А., Чоботар С. І. Основи підприємницької діяльності : навч. посібник. Київ : Академія, 2018. 280 с.
25. Петруня Н. В. Концептуальні підходи до визначення сутності активів підприємств. *Облік і фінанси АПК*. 2018. № 1. С. 120–124.
26. Піжук О. І. Стратегія підприємства : навч. посібник. Державна фіскальна служба України, Університет ДФС України [та ін.]. Ірпінь, 2018. 390 с.
27. Порохня В. М., Безземельна Т. О., Кравченко Т. А. Стратегічне управління. Навчальний посібник / В. М. Порохня, К.: ЦУЛ, 2012. 224 с.
28. Савицька О. В. Аналіз активів підприємства. *Аналіз господарської діяльності підприємства*. 2016. С. 438–441.
29. Семюелсон П., Нордгауз В. Мікроекономіка / Пер. з англ. Київ : Основи, 2018. 620 с.
30. Стратегія підприємства : підручник / Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, Т. М. Чечетова-Терашвілі та ін. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2009 560 с.
31. Стратегія підприємства: навч. посіб. / Т.Б. Хлевицька, М. С. Защук, О.В. Сергеева [та ін.]; за ред. Т.Б. Хлевицької. Донецьк: ДонНУЕТ, 2014. 455 с.
32. Строченко Н. І., Коблянська І. І. Планування і контроль на підприємстві: навч. посіб. для студ. екон. напрямку підгот. денної та заочної форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр». Суми : СНАУ, 2018. 272 с.

33. Суліма Н. М., Степасюк Л. М., Величко О. В. Економіка і фінанси підприємства : підручник. Київ : «ЦП «КОМПРИНТ»», 2017. 466 с.
34. Сумець О. М. Основи стратегічного менеджменту сучасного підприємства : навч. посіб. Харків : Планетапрінт, 2016. 288 с.
35. Сумець О. М., Власовець В. М. Стратегії управління бізнесом : навч. посіб. Харків : Планета-Прінт, 2018. 120 с.
36. Управління витратами : навч. посібник до практичних занять з курсу «Управління витратами». Одеса : ОНАЗ, 2019. 216 с.
37. Фінанси підприємств: підручник / керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. Київ : КНЕУ, 2017. 460 с.
38. Чемчикаленко Р. А., Майборода О. Є., Люткіна А. В. Оцінка ефективності управління активами та пасивами підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. №11. С. 485–489.
39. Romer David. *Advanced Macroeconomics*. 3 edition. 2015. 696 p.
40. Harald Wiese. *Advanced Microeconomics*. Springer Fachmedien Wiesbaden, 2021. XV, 620. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-658-34959-2>

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт Верховної ради України. URL : <https://www.rada.gov.ua>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Конституція України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Господарський кодекс України. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
5. Закон України «Про зайнятість населення». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>
6. Податковий кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
7. Закон України «Про авторське право і суміжні права». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
8. Закон України «Про акціонерні товариства». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>
9. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
10. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
11. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
12. Кодекс законів про працю України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>